

นักศึกษาอินโดนีเซีย ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น : มาตรการ ผลกระทบและการปรับตัว ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19

ณัฐริดา สํารวมรัมย์*¹ ปนัดดา มือชัยภูมิ² ไอยยาภา จันทะปัญญา³ ธนนันท์ บุนวรรณา⁴
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

* E-mail: natthidasum@kkumail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในจังหวัดขอนแก่นและโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยขอนแก่น ก่อให้เกิด มาตรการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 ของทางจังหวัดขอนแก่นและมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมาตรการ ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซีย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลกระทบและการปรับตัวจากมาตรที่มีต่อนักศึกษาอินโดนีเซีย โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาอินโดนีเซียจำนวน 6 คนและใช้ข้อมูล เอกสารประเภทอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ พบว่า ผลกระทบและการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซียมี ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2) กิจกรรมทางศาสนา 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การ เดินทางในประเทศและต่างประเทศ ผลการศึกษาจะนำเสนอต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัยเพื่อกำหนดความช่วยเหลือ แก่นักศึกษาต่างชาติที่อยู่ในประชาคมมหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อไป

คำสำคัญ: นักศึกษาอินโดนีเซีย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น , โควิด-19

Abstract

The COVID-19 situation has spread all over the world. In Khon Kaen Province, especially Khon Kaen University. This effect has resulted to control and prevention measures. The measures affect the adjustment of Indonesian students. The research was collecting data from 6 Indonesian students. It was a qualitative research focus on in depth interviews and use other types of documents for analysis. The effects and adjustments were found in 4 areas 1) Lifestyle 2) Religious activities 3) Learning and Teaching 5) Transportation

The results of the research will be presented to the university administrators to determine assistance to international students in university area.

Keywords: Indonesian students, Khon Kaen University, COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นทั่วโลกซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาหลายอย่าง ตามมาโดยเฉพาะเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของผู้คน ในแต่ละประเทศมีการจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีการประกาศมาตรการออกมา เช่น การปิดเส้นทางเข้าออกภายในประเทศและต่างประเทศ มีการควบคุมเวลา เปิด-ปิดของห้างสรรพสินค้าและร้านอาหารทั่วไป ปิดการเรียนการสอนและปรับรูปแบบเป็นออนไลน์ รวมไปถึง

การล็อกดาวน์ เพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่เป็นไปตามสถานะและพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค (ปีปีซี นิวส์, 2563)

จังหวัดขอนแก่นเป็นหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของการแพทย์ การศึกษา และการคมนาคมที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเห็นได้ว่า จังหวัดขอนแก่นมีประชากรที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เป็นพื้นที่ในการติดต่อสื่อสารของผู้คนทั้งภายในและภายนอกจังหวัด ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงขยายเป็นวงกว้างและมีโอกาสแพร่เชื้อได้อย่างรวดเร็ว ด้วยจำนวนผู้ติดเชื้อในจังหวัดขอนแก่นที่เพิ่มสูงขึ้น โดยช่วงระลอกแรกพบผู้ติดเชื้อจำนวน 6 คน และระลอกสอง พบจำนวน 14 คน รวมจำนวนผู้ติดเชื้อทั้งหมด 22 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น, 2563) ขณะที่ผู้ติดเชื้อระลอกสามพบจำนวนหลายร้อยคน แม้จังหวัดขอนแก่นจะพบผู้ติดเชื้อไม่มากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ทว่าเวลานั้นได้ส่งผลให้สถานที่ให้บริการประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่นต้องปิดให้บริการ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่นำไปสู่การรวมกลุ่ม โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีกิจกรรมมากมายในการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้กับนักศึกษา เป็นทั้งสถานที่ศึกษาและเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ พร้อมทั้งยังมีการรับนักศึกษาต่างชาติ เช่น จีน ลาว เวียดนาม พม่า กัมพูชา อินโดนีเซีย และชาติอื่น (รายงานประจำปี 25(ตรวจสอบ)บัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551) แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของผู้คนต่างวัฒนธรรมต้องดำรงและปฏิบัติตามมาตรฐานมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งผลกระทบจึงทำให้นักศึกษาต่างชาติพยายามปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสถานการณ์ควบคุมไปกับการควมพัฒนาระดับเดิมของตนไว้ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากต่อการปฏิบัติ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา พบว่า มีงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.ด้านการจัดการปัญหา/มาตรการโควิด ในพื้นที่ต่าง ๆ 2.ด้านการศึกษาในแง่ของสาธารณสุข 3.ด้านการปรับตัว 4.ด้านความมั่นคงและการเมือง/ชาตินิยม ในขณะที่กลุ่มผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเรื่องโควิด-19 เช่นเดียวกัน เนื่องด้วยผลกระทบที่มีต่อนักศึกษาต่างชาติ ต้องอาศัยการปรับตัวจากมาตรการให้ดำรงอยู่ในสถานการณ์โควิด-19 ในยุค New normal เช่น การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ งดการเดินทางข้ามประเทศ เป็นต้น สถานการณ์ข้างต้นก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวของนักวิชาการในไทยสนใจศึกษาประเด็นโควิดในหลากหลายมิติ เช่น บทความ พรพรรณ เหมะพันธ์ (2563) เรื่อง ล็อกดาวน์: ถอดบทเรียนเครื่องมือนโยบายสาธารณะในการสกัดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย กล่าวถึงการใช้มาตรการล็อกดาวน์ เพื่อควบคุมสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมสถานการณ์และยังมีนโยบายที่ออกมาใช้ในการพัฒนาให้การควบคุมสถานการณ์โควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพ และเมื่อเกิดสถานการณ์รุนแรงรัฐจึงถืออำนาจสั่งการประกาศการใช้มาตรการล็อกดาวน์ ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของประชาชนเป็นส่วนใหญ่

จากการที่กลุ่มผู้วิจัยได้ศึกษาวิชาภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาที่สาม จึงมีความคุ้นเคยกับนักศึกษาอินโดนีเซียที่อยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่นระดับหนึ่ง นักศึกษากลุ่มนี้มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจน กลุ่มผู้จัดทำจึงสนใจว่านักศึกษาอินโดนีเซียได้รับผลกระทบและมีการปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อแนวทางช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติของมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกับการรับมือกับโรคระบาดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาในครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือนักศึกษาอินโดนีเซียในมหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 6 คน จากคณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะเทคโนโลยี และใช้ข้อมูลเอกสารประเภทอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์

สถานการณ์โควิด-19 จากจีนสู่มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1) สถานการณ์โควิด-19 ในจีน-อาเซียน-ไทย

สถานการณ์โควิด-19 ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2564 ส่งผลกระทบต่อไปยังทุกภูมิภาคทั่วโลก การระบาดครั้งแรกเกิดขึ้นที่ตลาดค้าสัตว์ป่า และตลาดขายอาหารทะเลสด South China Seaboard เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ นำไปสู่การแพร่กระจายเชื้อผู้โดยสารที่เดินทางข้ามประเทศจนกระทั่งกระจายไปทั่วโลก รัฐบาลจึงประกาศใช้นโยบายล็อกดาวน์ เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อ จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้รับผลกระทบต่อด้วย โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ปีซีนิวส์, 2563) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเส้นเขตแดนติดกัน ซึ่งแบ่งพื้นที่ของภูมิภาคเป็นสองส่วนคือ หมู่เกาะและพื้นดิน ในแต่ละพื้นที่มีสถานการณ์การติดเชื้อที่แตกต่างกัน

ประเทศที่เป็นพื้นที่หมู่เกาะอย่าง สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลาม และอินโดนีเซีย มีการออกมาตรการที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติตามสาธารณสุขสากล เช่น การล็อกดาวน์พื้นที่เสี่ยง การปิดเส้นทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ ปิดสถานที่บันเทิง สวมใส่หน้ากากอนามัย ฯลฯ จำนวนผู้ติดเชื้อของประเทศที่เป็นพื้นที่หมู่เกาะ ในช่วงแรกจะค่อนข้างรุนแรงและมีจำนวนผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ซึ่งมีปัจจัยสำคัญคือ การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ การรวมตัวทำกิจกรรมทางศาสนา จึงทำให้เกิดการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซียที่มีสถิติสะสมของผู้เสียชีวิตและผู้ป่วยจากโรคโควิด-19 มากที่สุดในอาเซียน (สมาคมอาเซียน, 2563)

ส่วนประเทศที่เป็นพื้นที่พื้นดินอย่าง เมียนมาร์ กัมพูชา เวียดนาม ลาว และไทย มีการปฏิบัติตามหลักของสาธารณสุขที่เป็นสากลเช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการตักเตือนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาภายในประเทศ ปิดเส้นทางชายแดนทุกเส้นทาง นโยบายสำคัญของประเทศในพื้นที่นี้คือการขาดแคลนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สมบูรณ์ และปัญหาทางการเมือง จึงมีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) ยกเว้นประเทศเวียดนามที่มีการจัดการของรัฐบาลที่ทันต่อการแพร่ระบาดและฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว และประเทศไทย พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 ภายนอกประเทศครั้งแรกต่อจากประเทศจีน และมีการแพร่ระบาดของเชื้อเพิ่มขึ้นสูงสุดในช่วง เดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถานการณ์การมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศ รวมถึงการจัดการของรัฐบาลที่ไม่เหมือนกัน ทุกประเทศให้ความสำคัญกับหลักสาธารณสุขสากลเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการออกมาตรการต่าง ๆ

2) สถานการณ์การแพร่กระจายของโควิด-19 ในจังหวัดขอนแก่นและมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ในประเทศไทยนั้น ทำให้เกิดการกระจายของโรคไปยังพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจังหวัดขอนแก่นเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีความสำคัญต่อการควบคุมการแพร่กระจายของโรคโควิด-19 เพราะจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเห็นได้ว่าประชากรในพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นนั้นมีจำนวนมาก การรับเชื้อโควิด-19 เข้ามาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เกิดจากการเดินทางของผู้ติดเชื้อที่เข้ามาในพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น จึงทำให้เกิดการกระจายในวงกว้างและมีผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการแพร่ระบาดระลอกใหม่ จังหวัดขอนแก่นจึงมีมาตรการจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดขอนแก่น ทั้งหมด 29 ฉบับ ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้จึงทำให้ทางมหาวิทยาลัยได้ออกมาตรการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการของจังหวัดขอนแก่น มีทั้งหมด 5 ฉบับ เพื่อสามารถป้องกันและลดอัตราการเสียชีวิตติดเชื้อโควิด-19 จากทั้งบุคคลภายนอกและภายในจังหวัดขอนแก่น (ประกาศจังหวัดขอนแก่น เรื่อง มาตรการ การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) และส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากร คณะอาจารย์ นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่ ทั้งไทยและต่างชาติ ดังนี้

ตารางที่ 1 มาตรการจังหวัดขอนแก่น และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มาตรการคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดขอนแก่น	มาตรการมหาวิทยาลัยขอนแก่น
งดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย โรงเรียน สถาบันกวดวิชาและทุกสถานที่ที่มีคนแออัดจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย (ฉบับที่ 1/2563)	ให้นักศึกษาและบุคลากรหยุดเรียนและหยุดทำงานกรกักตัว 14 วัน เมื่อเดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง (ฉบับที่ 195/2563)
ให้งดกิจกรรมการรวมกลุ่มคนจำนวนมากที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่ระบาด (ฉบับที่ 2/2563)	ขอความร่วมมือนักศึกษาขงดหรือหลีกเลี่ยงการเดินทางผ่านจังหวัดหรือพื้นที่เสี่ยง (ฉบับที่ 370/2563)
ปิดสถานที่เน้นร้านที่ให้บริการต่าง ๆ โดยการสัมผัส รวมกลุ่ม และพื้นที่สาธารณะ (ฉบับที่ 4/2563)	กำหนดประเทศหรือเขตการปกครองที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 37 (ฉบับที่ 459/2563)
ปิดสถานที่ชั่วคราว คือ ร้านลักษณะเดียวกับร้านสะดวกซื้อตั้งแต่ 21.00-04.00 (ฉบับที่ 8/2563)	ปรับการเรียนการสอน ในรูปแบบเรียนออนไลน์หรือรูปแบบผสม (ฉบับที่ 515/2563)
สถานบริการรูปแบบห้างให้เปิดบริการถึง 22.00 น. (ฉบับที่ 17/2563)	ประกาศให้บุคลากรปฏิบัติงานที่บ้าน ปรับเปลี่ยนเวลาทำงานตามความเหมาะสม (ฉบับที่ 546/2563)
บังคับให้สวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างหรือหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับบุคคลอื่น ใช้แพลตฟอร์มไทยชนะในการเข้าออกสถานที่สาธารณะ (ฉบับที่ 20/2563)	

จากตารางจะเห็นได้ว่าประกาศคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดขอนแก่นตระหนักถึงการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพ มาตรการส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น บุคคลทั่วไป กิจการร้านค้า ห้างสรรพสินค้า สถานที่ต่าง ๆ เนื่องด้วยมีการจำกัดเวลาเปิด-ปิดสถานที่ก่อให้เกิดภาวะตกรงานและรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ในส่วนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น จะเห็นได้ชัดว่ามาตรการส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากร คณะอาจารย์ นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่ ทั้งไทยและต่างชาติ เช่น มีการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์หรือการทำงาน Works from Home (มาตรการจากมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 515/2563) กำหนดช่วงเวลาทำงาน งดจัดกิจกรรมที่นำไปสู่การรวมกลุ่ม งดเดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยงหรือเดินทางกลับภูมิลำเนาของนักศึกษาต่างชาติ และต้องกักตัวสังเกตอาการ 14 วัน เมื่อมาจากพื้นที่เสี่ยง (มาตรการจากมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 370/2563) อีกทั้งยังทำให้นักศึกษามีรายได้ลดลงและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนักศึกษาบางกลุ่มมีการหารายได้เพิ่มเติมจากการทำงานพาร์ทไทม์ นำไปสู่ภาระหนี้ยืมสินของครอบครัว เพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย จากมาตรการที่ออกมาส่งผลกระทบต่อนักศึกษาในด้านการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก

ผลกระทบและการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซียในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1) ความเป็นมาของนักศึกษาอินโดนีเซียในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

การรับสมัครนักศึกษาชาวต่างประเทศเป็นหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก ในหลายปีที่ผ่านมา มีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยขอนแก่นจำนวนมากและพบหลายร้อยคนในแต่ละปี ทั้งมาจากประเทศยุโรป จีน ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และอินโดนีเซีย บัณฑิตวิทยาลัยมีนโยบายเปิดรับสมัครตลอดปี ซึ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ดำเนินการบริหารจัดการกับนักศึกษาต่างชาติ รูปแบบเดียวกันกับนักศึกษาทั่วไป (รายงานประจำปี 2551 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

ตารางที่ 2 การรับเข้านักศึกษาต่างชาติจากบัณฑิตวิทยาลัย ระหว่างปี 2560 – 2562

ปี พ.ศ.	จำนวนนักศึกษา (คน)							รวมจำนวน นักศึกษาต่างชาติ
	จีน	เวียดนาม	เมียนมาร์	กัมพูชา	ลาว	อินโดนีเซีย	อื่นๆ	
2560	60	36	75	50	81	39	46	387
2561	51	47	67	46	97	54	43	405
2562	55	50	53	42	112	76	62	450

ที่มา: รายงานประจำปี 2560-2562 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากตารางมีจำนวนรับเข้าของนักศึกษาอินโดนีเซีย ระหว่างปี 2560 – 2562 พบว่าตลอดระยะเวลา 3 ปี จะเห็นได้ว่า นักศึกษาต่างชาติและนักศึกษาอินโดนีเซียมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยมีนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด 1,242 คน ประกอบไปด้วยนักศึกษาชาติต่าง ๆ เช่น จีน พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว อินโดนีเซีย และชาติอื่น ซึ่งเป็นนักศึกษาอินโดนีเซีย 169 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 ของจำนวนนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด มีการเข้ามาศึกษากระจายไปตามคณะต่าง ๆ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเทคโนโลยี คณะพยาบาล ฯลฯ รวมไปถึงการฝึกสอนและเข้ามาสอนภาษาของนักศึกษาต่างชาติเองให้กับต่างคณะ เพื่อฝึกประสบการณ์ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเข้ามาของนักศึกษาอินโดนีเซียในมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่กระจายตามคณะต่าง ๆ ความเป็นประชากรของนักศึกษาอินโดนีเซียจึงเพิ่มขึ้น เสมือนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษาอินโดนีเซียเป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่คงความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรม และมีการส่งต่อรุ่นสู่รุ่นในการเข้ามาศึกษา พร้อมกับเผยแพร่วัฒนธรรมความเป็นอินโดนีเซียให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนของนักศึกษาอินโดนีเซียที่เพิ่มขึ้นในทุกปี แตกต่างจากชนชาติอื่นที่มีจำนวนเข้ามาศึกษาไม่คงที่และในบางประเทศมีจำนวนลดน้อยลง

2) ผลกระทบจากมาตรการและการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซียในช่วงโควิด-19

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงเดือนธันวาคม ปี 2562 ถึงเดือน มีนาคม ปี 2564 พบว่ามาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยเฉพาะนักศึกษาอินโดนีเซีย ด้วยข้อจำกัดของความเป็นศาสนาสลามจึงทำให้นักศึกษาอินโดนีเซียต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสอดคล้องวิถีชีวิต ให้สามารถยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ท่ามกลางสถานการณ์ที่บีบบังคับ การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19ที่เชื่อมโยงกับประกาศมาตรการควบคุมและป้องกันโควิด-19 ของจังหวัดขอนแก่น (16 ฉบับ) และมหาวิทยาลัยขอนแก่น (5 ฉบับ) ดังนี้

2.1) ด้านชีวิตความเป็นอยู่

เดิมนักศึกษาอินโดนีเซียมาจากสภาพพื้นที่ของหมู่เกาะที่แตกต่างกันออกไป จึงมีวัฒนธรรมบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน แต่ยังคงปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่นเดียวกัน และมักจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การอ่านหนังสือภายในหอสมุดกลาง ในส่วนบริบทของอาหารคือ ฮาลาล อาหารดังกล่าวนี้ครอบคลุมตั้งแต่บริบทอาหาร วัตถุดิบ เครื่องปรุง รวมไปถึงการถนอมอาหาร ทำให้นักศึกษาอินโดนีเซียต้องเลือกรับประทานอาหารที่มีสัญลักษณ์กำกับไว้ หลังจากสถานการณ์ประกาศมาตรการ พบว่า

“ When the announcement to prevent COVID-19 came out, it makes me rarely go anywhere. Usually, I go shopping for various things at the Central to stockpile food for cooking in the room and had go to by the time they set. Which makes it difficult to live from being able to go around all the time.”

(Andi Retno Budiarty Nazaruddin, สัมภาษณ์, คณะศึกษาศาสตร์, 10 มกราคม 2564)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปหลังจากการประกาศมาตรการ เห็นได้จากการรวมกลุ่มไม่สามารถทำได้เหมือนเมื่อก่อน รวมไปถึงการต้องปรับตัวให้เข้ากับการใช้ชีวิตแบบ New normal นอกจากนี้ปัจจัยด้านอาหารที่ต้องมีการประกอบอาหารฮาลาลเพื่อรับประทานเองภายในห้องพัก ในการซื้อวัตถุดิบจำเป็นต้องมีการคำนวณปริมาณในการซื้อแต่ละครั้ง

2.2) กิจกรรมทางศาสนาของนักศึกษาอินโดนีเซีย

นักศึกษาอินโดนีเซียให้ความสำคัญกับความเป็นมุสลิมที่ต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการละหมาด เดิมการปฏิบัติกิจละหมาดของผู้หญิงจะปฏิบัติทุกวัน จะปฏิบัติ 5 ครั้งต่อวัน จะปฏิบัติในห้องละหมาดบริเวณหอสมุดกลางหรือสถานที่ที่ที่คณะจัดเตรียมไว้ให้ ส่วนผู้ชายจะละหมาดเพียง 1 ครั้งต่อสัปดาห์ในทุกวันศุกร์ช่วงบ่าย โดยจะมีการละหมาดที่มีสยิด หลังจากสถานการณ์ประกาศมาตรการ พบว่า

“At regular time before COVID-19, I prayed in the prayer room at central library and in my Faculty. When COVID-19 situation, I only pray in my own room.” (Andi Retno Budiatty Nazaruiddin, สัมภาษณ์, คณะศึกษาศาสตร์, วันที่ 26 มกราคม 2564)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการของมหาวิทยาลัยที่มีต่อนักศึกษาชาวมุสลิมมีการจำกัดพื้นที่ในการทำกิจกรรมทางศาสนา ทำให้นักศึกษาอินโดนีเซียมีการปรับตัวโดยการละหมาดภายในห้องของตนเอง

“I always go to mosque in the afternoon on every Friday. I go there by public transport. When encountering COVID-19, I need to do in the rule of a government measures. The lockdown made me can not go to mosque for praying. The adaption of me needed to pray in my room. This action is against to religion, but to be done. It is an exception.” (Uyun Nurul Aini, สัมภาษณ์, คณะเทคโนโลยี, 26 มกราคม 2564)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าการกระทำที่ขัดกับหลักปฏิบัติของศาสนาแต่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่ฉุกเฉิน ศาสนามีการยืดหยุ่นและปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ ดังนั้นอัตลักษณ์ทางศาสนาไม่ใช่ข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจในช่วงของการแพร่กระจายโควิด-19 เพราะขอบเขตปฏิบัติของศาสนาเปิดโอกาสให้สามารถปรับตัวได้เมื่อเกิดสภาวะวิกฤต

2.3) การจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาอินโดนีเซีย

เดิมนักศึกษาอินโดนีเซียมีการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักสูตรของแต่ละคณะที่แตกต่างกัน โดยมีทั้งการศึกษาที่เป็นทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ต้องอาศัยการเรียนรู้นอกสถานที่ศึกษา อีกทั้งนักศึกษาอินโดนีเซียบางคนได้รับเป็นผู้สอนพิเศษให้กับนักศึกษาที่เรียนภาษาที่สาม ดังนั้นนักศึกษาอินโดนีเซียที่ได้รับหน้าที่เป็นครูผู้สอนจึงมีการเตรียมการสอนให้ปฏิบัติตามหลักสูตรของคณะนั้น ๆ หลังจากสถานการณ์ประกาศมาตรการ พบว่า

“I changed the form of my teaching to reduce reading and listening, so when we taught the students. I focused on writing. Others way for teaching, I gave more assignment for helping their skill. When I can adapt to online class and my students can fit in online class, but I also prefer teaching them in the classroom.” (Zerlinda, สัมภาษณ์, คณะวิทยาศาสตร์, 20 มีนาคม 2564)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซียในการเรียนในรูปแบบออนไลน์ทั้งการอบรมการใช้โปรแกรมในการเรียนการสอนออนไลน์ และสำหรับนักศึกษาบางรายที่เป็นอาจารย์สอนภาษาอินโดนีเซียซึ่งเป็นภาษาที่สามให้กับต่างคณะ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการสอนใหม่ทั้งหมด

2.4) การเดินทางของนักศึกษาอินโดนีเซีย

เดิมนักศึกษาอินโดนีเซียมีการเดินทางกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมของตนเองในทุกช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญ อีกทั้งนักศึกษาอินโดนีเซียยังมีการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดขอนแก่น เช่น

กาฬสินธุ์ อุตรดิตถ์ ร้อยเอ็ด ฯลฯ ซึ่งเป็นการเดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยส่วนใหญ่เป็นการเดินทางกันเป็นกลุ่ม โดยจะใช้รถโดยสารสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ในการเดินทาง หลังจากสถานการณ์ประกาศมาตรการ พบว่า

“I usually go home at least twice a year because I want to celebrate with my family especially on New Year’s Day. When COVID-19 situation I can not come to my home that make me adapt for celebration with my family by video call.” (Febby Yulia Hastika, สัมภาษณ์, คณะวิทยาศาสตร์, 27 กุมภาพันธ์ 2564)

“Before COVID-19 came, my friends and I had regular meetings to visit other province, but when there is COVID-19 we have to live within the university area.” (Haiyudi, สัมภาษณ์, คณะศึกษาศาสตร์, 12 มกราคม 2564)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า การเดินทางของนักศึกษาอินโดนีเซียมีการเดินทางทั้งการกลับภูมิลำเนาและการรวมกลุ่มเพื่อไปเที่ยวพักผ่อนไม่สามารถทำได้ จึงต้องอาศัยการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตแทน นอกจากนี้นักศึกษาจำเป็นต้องอยู่ในที่พักอาศัยของตนหรือพื้นที่โดยรอบของมหาวิทยาลัยเท่านั้น และเปลี่ยนมาใช้รถจักรยานยนต์ส่วนตัวแทนการนั่งรถสาธารณะ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่านักศึกษาอินโดนีเซียได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ต้องมีการปรับตัวเนื่องจากมาตรการที่รัฐบาลได้มีการประกาศใช้และได้มีการประกาศใช้ในนโยบายของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้นักศึกษาอินโดนีเซียมีการปรับตัวใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านวิถีชีวิต 2. กิจกรรมทางศาสนา 3. การเรียนการสอน 4. การเดินทางทั้งในและต่างประเทศ นอกเหนือจากผลกระทบที่นักศึกษาอินโดนีเซียได้รับแล้วนั้น สถานการณ์โควิด-19 ทำให้เกิดความวิตกกังวลให้กับนักศึกษาอินโดนีเซียในด้านค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นจากการปรับเปลี่ยนชีวิตในรูปแบบ New Normal และเกิดความวิตกกังวลต่อความเสี่ยงในการติดเชื้อ การศึกษาผลกระทบนี้เพื่อเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการให้ความช่วยเหลือให้นักศึกษาต่างชาติของมหาวิทยาลัยและการป้องกันต่อการรับมือโรคที่อาจมีการระบาดในระลอกที่ 3 ที่กำลังดำเนินอยู่

งานชิ้นนี้เป็นเพียงการทำความเข้าใจและศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของนักศึกษาอินโดนีเซียในเบื้องต้นเท่านั้น ในการต่อยอดผลงานชิ้นถัดไป อาจจะต้องมาดูสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 3 ซึ่งมียอดติดเชื้อเป็นหลักร้อยมากกว่า 2 ระลอกแรก นักศึกษาอินโดนีเซียรวมทั้งนักศึกษาต่างชาติอื่น ๆ ได้รับผลกระทบและปรับตัวอย่างไรบ้าง มีความเหมือนหรือต่างในการปรับตัวระลอกที่ 3 หรือ นักศึกษาเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลืออะไรเป็นพิเศษจากทางมหาวิทยาลัยภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว

บรรณานุกรม

Andi Retno Budiarty Nazaruddin, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2564.

Andi Retno Budiarty Nazaruddin, สัมภาษณ์, วันที่ 26 มกราคม 2564.

Febby Yulia Hastika, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2564.

Haiyudi, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2564.

Uyun Nurul Aini, สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2564.

Zerlinda, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2564.

กลุ่มงานสมัชชารัฐสภาอาเซียน สำนักงานองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

(2563). *สรุป สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศสมาชิก*

AIPA และประเทศผู้สังเกตการณ์ของ AIPA. สืบค้นจาก รัฐสภาระหว่างประเทศ :
<https://www.parliament.go.th/ewtadmin>

กุลธิดา ท้วมสุข. (2563). *มาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2017 (COVID-19)*. ประกาศ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

นิแอ นิแต. (2555). *รูปลักษณ์ภายใต้วิถีแห่งมุสลิม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์).
นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บัญชา เกิดมณี, สุรัชย์ ธรรมทวีกุล, ญาณพินิจ วชิรสุรงค์, บดินทร์ ชาติสุข, และ สมบัติ ทีฆะทรัพย์. (2563).
แนวคิดและทิศทางการแก้ปัญหาโควิด-19. *วารสารก้าวหน้าโลกวิทยาศาสตร์*, 1-12.

ปีปีชีนิวส์. (2563). *โควิด-19 : มีหลักฐานสนับสนุนทฤษฎีเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หลุดจากห้องแล็บหรือไม่*.
(ออนไลน์) สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international>

ปีปีชีนิวส์ไทย (2563). *โควิด-19: ลำดับเหตุการณ์ แผนที่ อินโฟกราฟิก ยอดติดเชื้อ-เสียชีวิตในไทยและทั่วโลก*. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand>

ประกาศคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดขอนแก่น. (2563). *มาตรการการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุม โรคติดต่อ
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) จังหวัดขอนแก่น*. (1-29).

ประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยเรื่อง. (2563). *หยุดเรียนหรือหยุดปฏิบัติงานในช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา
สายพันธุ์ใหม่ระบาด*. (195),(370),(459),(515),(546).

ประชาชาติธุรกิจ.(2563). *อาเซียนกับการรับมือไวรัสโควิด -19*. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
<https://www.prachachat.net/columns/news>

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา พงศ์ปรีตร. (2549). *หน้าต่างสู่โลกกว้าง อินโดนีเซีย*. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง
จำกัด.

ลัฐกา เนตรทัศน์. (2563). *โรคระบาดในยุคโลกาภิวัตน์กับความท้าทายของรัฐและสังคมระหว่างประเทศ. ความ
มั่นคงด้านสุขภาพ*, 1-5.

ลัฐกา เนตรทัศน์. (2563). *อาเซียนกับวิกฤตการระบาดของไวรัสโควิด19: กลไกความร่วมมือ ปัญหาและอุปสรรค
ในการจัดการ. ความมั่นคงด้านสุขภาพ*, 1-7.

สมาคมอาเซียน.(2563).*สถิติการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศสมาชิกอาเซียน*.สืบค้นจาก
<http://www.asean-thailand.org>

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. (2563). *สถานการณ์โควิด-19*. สืบค้นจาก
<http://covid19.kkpho.go.th/situation/page-daily.php>